

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ**  
**ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

Рўйхатга олинди:  
№ БД – 5220100- 3.15  
2016 йил “ 9 ” 01



Олий ва ўрта махсус таълим  
вазирлиги

2016 йил “ 22 ” 01

**МЕДИА МАКОНДА МИЛЛИЙ МАНФААТЛАР**

**ФАН ДАСТУРИ**

Билим соҳаси: 200 000 - Ижтимоий соҳа, иқтисод ва ҳуқуқ  
Таълим соҳаси: 220000 - Журналистика ва ахборот  
Таълим йўналиши: 5320100 – Журналистика (Халқаро журналистика)

Тошкент – 2016

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2016 йил “22” январдаги “26”-сонли буйруғининг 2-илоvasи билан фан дастури рўйхати тасдиқланган.

Фан дастури Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими йўналишлари бўйича Ўқув-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи Кенгашининг 2016 йил “9” январдаги 1-сонли баённомаси билан маъқулланган.

Фан дастури Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университетида ишлаб чиқилди.

#### **Тузувчи:**

**Ҳ.Саидов** - ЎзДЖТУ “Жаҳон журналистикаси назарияси ва амалиёти” кафедраси доценти в.б., филология фанлари номзоди.

#### **Такризчилар:**

**Маматова Ё.М.** – ЎзМУ журналистика факультети “Матбуот” кафедраси мудир, ф.ф.д. (*турдош ОТМ*);

**Раҳимов А.** – «Ma’rifat»-«Учитель Узбекистана» газеталари бош муҳаррири, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган журналист (*кадрлар буюртмачиси*).

Фан дастури Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети Илмий кенгашида кўриб чиқилган ва тавсия қилинган (2015 йил “26” ноябрдаги 4-сонли баённома).

## КИРИШ

“Медиа маконда миллий манфаатлар” фани журналистика факультети талабалари ўрганиши керак бўлган аниқ мақсад ва вазифаларни ўзида ифода этади. Глобаллашув жараёни давлатнинг ахборотни назорат қилиш, ахборот хуружларининг олдини олиш ва ёт мафкура таъсирига қарши чоратадбирлар кўриш вазифасини долзарб масалага айлантирди. Муайян мамлакатнинг оммавий ахборот воситалари мазкур давлат ижтимоий тузумини, миллий манфаатларини ҳимоя қилиши зарур экан, ўша мамлакат миллий ғояси замирига қурилмоғи, уни амалга оширишга интилоғи зарур. Бу ахборот хуружлари тобора кучайиб бораётган ҳозирги шароитда миллий манфаатларни ҳимоялашга бўлган эҳтиёж ҳар қачонгидан ҳам катта бўлиб бораётганини кўрсатади. “Медиа маконда миллий манфаатлар” фани доирасида ахборот хуружларига муносиб жавоб бериш, уларнинг моҳиятини жамоатчиликка тўғри тушунтириш орқали фуқаролар, айниқса бўлғуси журналистлар онгида давлат ва миллат манфаатларини ҳар нарсадан устун қўювчи ғоявий иммунитетни шакллантириш, фаол фуқаролик позициясини илмий, оқилона шакллантиришда оммавий ахборот воситаларининг ўрни муҳим маънавий-маърифий таянч бўлиб хизмат қилиши ҳақидаги билимлар берилади.

### Фаннинг мақсад ва вазифалари

**Фанни ўқитишдан мақсад** - халқаро журналистика соҳасида миллий манфаатлар ҳимояси юзасидан мавжуд билимларни ўргатиш ва уларни амалиётда қўллаш. Шунингдек, миллий ғоянинг медиа макондаги ўрни бўйича талабаларга муайян илмий ва амалий кўникмалар ҳосил қилишдир.

**Фаннинг вазифаси** – уни ўрганувчиларга:

- жаҳон медиа макондаги ўзгаришларнинг миллий манфаатларга таъсирини;
- мамлакатимизда барча ўзгаришлар, ислоҳотлар, ривожланишлар аҳамиятини;
- уюштирилаётган ахборот хуружлари моҳиятини;
- халқаро журналистиканинг етакчи тамойилларини белгилашда ва журналистика самарадорлигини таъминлашда муҳим ўринга эга эканлигини тушунтириб беришдир.

### Фан бўйича талабаларнинг тасаввур, билим, кўникма ва малакаларига қўйиладиган талаблар

“Медиа маконда миллий манфаатлар” фанини ўзлаштириш жараёнида бакалавр:

- мустақил Ўзбекистон ОАВнинг мазмуни ва мафкуравий ўзгаришлари;

- ҳозирги глобаллашув жараёнлари ва ахборот алмашинуви даврида дунёнинг мафкуравий манзараси;

- миллий истиқлол мафкураси — Ўзбекистон ОАВ фаолиятининг ғоявий асоси;

- демократик давлатни барпо этиш, миллатлараро бағрикенгликни таъминлашда Ўзбекистондаги ОАВларининг мафкуравий вазифалари;

- миллий-маънавий қадриятлар ва уларнинг замонавий ОАВларда талқини;

- ахборот уруши ва ахборот хавфсизлиги;

- ОАВда эркинлик ва инсон ҳуқуқлари тушунчалар ҳамда миллий тафаккур хусусиятлари;

- мустақиллик ва Ўзбекистон фуқароларининг сиёсий маданиятини ошириш мақсадида Ўзбекистон ташқи сиёсати масалалари бўйича таҳлилий ахборот беришда матбуотнинг аҳамияти;

- ОАВ ва унда фаолият кўрсатадиган журналистнинг мафкуравий муносабатлари тўғрисида билимларини оширишда мазкур фаннинг ўрни ва аҳамияти тўғрисида **тасаввурга эга бўлиши**;

- таҳлил ва талқинларда журналистиканинг асосий принципларига амал қилиши;

- ахборот алмашинуви, ахборот хуружлари даврида журналистларнинг манбалар билан ишлашда миллат ва халқ манфаатларининг устиворлигини;

- “сохта демократия” тарафдорларининг мақсади ва фаолият йўналишларининг ахборот маконидаги ўрнини англашини;

- халқаро ва миллий ахборот маконида ахборот билан ишлашнинг талаблари ва қонуний асосларини **билиши ва фойдалана олиши**;

- демократик ўзгаришларни чуқурлаштириш жараёнида миллийлик ва миллий ўзликнинг ОАВда намоён бўлиши ҳақида;

- ахборот хуружлари ҳамда унинг халқлар турмуш тарзи, онг ва тафаккури, ишонч ва эътиқодига таъсири;

- ғарб “оммавий маданияти”нинг кириб келишида ОАВ асосий қурол эканлиги;

- миллий тафаккур на миллий ахлоқнинг демократик кўринишлари;

- Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсий фаолиятининг асосий принциплари тўғрисидаги қонунининг моҳияти хусусида;

- Ўзбекистон журналистикасининг мафкуравий асослари предмети бўйича мутахассислар ва олимларнинг ОАВ да чиқишлари хусусида **қўникмаларига эга бўлиши лозим**.

-

### **Фаннинг ўқув режадаги бошқа фанлар билан ўзаро боғлиқлиги ва услубий жиҳатдан узвийлиги**

“Медиа маконда миллий манфаатлар”- асосий ихтисослик фани ҳисобланади. Мазкур дастурни амалга ошириш талаба ўқув режасида мўлжалланган Гуманитар ва ижтимоий-иқтисодий фанлар: “Ўзбекистон

тарихи”, “Маънавият асослари”, “Диншунослик”, “Миллий ғоя: асосий тушунча ва тамойиллар”, “Сиёсатшунослик”. “Ўзбекистонда демократик жамият қуриш назарияси ва амалиёти”, умумқасбий: “Жаҳон ва Ўзбекистон журналистикаси тарихи”, “Журналистик ижод маҳорати асослари”, “Жаҳон журналистикаси асослари” фанларидан етарли билим ва кўникмаларга эга бўлишлик талаб этилади.

### **Фаннинг илм-фан ва ишлаб чиқаришдаги ўрни**

Халқаро журналистика соҳасида дунёнинг мафкуравий муносабатларини таҳлил этиш асносида турли ахборот хуружларида халқаро медиа маконда миллий манфаатларимизни ҳимоялаш бўйича бўлғуси журналист амалий малакага эга бўлиши зарур.

Мазкур фан асосий ихтисослик фани ҳисобланиб, ишлаб чиқариш, яъни ОАВ тизимининг ажралмас қисмидир. Ушбу фан таркибига кирувчи назарий билимларни эгалламай туриб мафкуравий иммунитетни шаклландирган журналист бўлиши мумкин эмас. Чунки журналистика соҳасида, матбуот хизматлари йўналишида ишлайдиган ҳар бир мутахассис бу фан мазмунидаги билим, малака, кўникмаларни ўз фаолиятида қўллайди.

### **Фанни ўқитишда замонавий ахборот ва педагогик технологиялар**

Талабаларнинг ўқув дастури доирасида “Медиа маконда миллий манфаатлар” фанини ўзлаштиришлари учун педагогиканинг илғор ва замонавий усулларида фойдаланиш, янги инфор­мацион-педагогик технологияларни тадбиқ қилиш муҳим аҳамиятга эгадир. Фанни ўзлаштиришда ўқув ва услубий қўлланмалар, маъруза матнлари, тарқатма материаллар, электрон материаллардан фойдаланилади. Маъруза ва амалий дарсларда етакчи педагогик технологиялардан фойдаланилади. Техник ва кўргазмалар воситалар, тренинглари машғулотнинг мазмуни ва мақсадидан келиб чиққан ҳолда ўқитувчи томонидан белгиланади.

## **АСОСИЙ ҚИСМ**

### **Фаннинг назарий машғулотлари мазмуни**

#### **Давлат мустақиллигини мустаҳкамлаш ва ҳимоя қилиш - Ўзбекистон миллий журналистикасининг бош мафкуравий асоси**

Ўзбекистон матбуоти миллий манфаатлари ҳимоячиси бўлишининг моҳиятини тушуниш. Ўзбекистон жаҳон ҳамжамиятининг бир субъекти сифатида дунёга чиқаётганининг мазмун ва аҳамиятини англаш, мамлакат ОАВларининг миллий манфаатларни ҳимоя қилиш ишига муносиб ҳиссасини қўшиш зарурлигини теран ва холисона англаш.

## **Демократик жамият куришда мустақил Ўзбекистон матбуоти ўз назариясига эга бўлишининг аҳамияти. Дунё матбуоти назарияларининг ўзига хослиги.**

Мустақил Ўзбекистон Республикасининг ташкил топган кунидан бошлаб демократик, ҳуқуқий давлат куриш учун мўлжал олиши ва бу йўлда ўзига хос ва мос йўлни танлашининг моҳияти. “Ўзбек модели”нинг юзага келиши. Жамиятни тобора демократлаштириш йўлидан бориш мақсадида амалга оширилаётган сиёсий ислохотларни ОАВларнинг тўғри ва теран ёритиб беришининг аҳамияти. Мустақил юрт матбуотининг ўз назариясига эга бўлиши аҳамияти. Дунё матбуоти назарияларининг ўзига хослиги. Уларнинг муайян давлатлар иқтисодий ривожланиши билан боғлиқлиги.

## **Глобаллашув жараёнларида дунёнинг мафкуравий манзараси. Ахборот хуружлари ва уларга қарши курашишнинг аҳамияти**

Жаҳон ҳамжамиятининг глобаллашуви. Ахборот алмашинуви даврида дунёнинг мафкуравий манзараси. Ахборот хуружлари ҳамда унинг халқлар турмуш тарзи, онг ва тафаккури, ишонч ва эътиқодига таъсири. Уюштирилаётган ҳар хил ахборот хуружлари даврида ахборот манбаларига эътибор қаратиш, кўзланган асл мақсадни кўрсатиб, фош этиш, Ўзбекистон Республикаси ташқи сиёсий фаолиятининг асосий принципларига таянган ҳолда уларга муносиб жавоб бериш миллий журналистикамизнинг бош мафкуравий асосини ташкил этишини далиллар билан англатиш. Ўзбекистон ҳақида айрим давлатларнинг мафкурачилари, сохта демократлар, диний-экстремистик гуруҳлар томонидан бузиб талқин қилишларига қарши миллий журналистикамизда муносиб жавоб беришнинг аҳамияти. Глобал дунёда ОАВларнинг жамият аъзолари онгини шакллантиришда ўзига хос иштироки. Шундай шароитда журналистиканинг миллий ўзига хослигини сақлаб қолишнинг аҳамияти.

## **Жамиятда юксак маънавиятга эришиш учун кураш – Ўзбекистон журналистикасининг мафкуравий вазифаси**

Жамият барқарорлигида миллий ғоянинг аҳамияти. Ахборот асри даврида четдан кириб келаётган турли ғоявий, мафкуравий оқимларга қарши туриш. Антропоцентризм, Европацентризм туғдирган салбий ҳодисалар. Жаҳолат ва диний-экстремистик гуруҳлар ва улар ақидаларининг инсониятга хавфи. ОАВда ғояга қарши ғоя билан, жаҳолатга қарши маърифат билан курашнинг аҳамияти. Ҳозирги замон шаротида юксак маънавиятни эгаллашнинг муҳимлиги. Миллий тафаккур ва миллий ахлоқнинг демократик кўринишлари. Бунда ОАВларнинг зиммасига юкланадиган вазифа.

## **Тарихий ва миллий қадриятларни ёритиш – Ўзбекистон миллий журналистикасининг муҳим мафкуравий асоси сифатида**

Глобаллашув жараёнида миллий қадриятларга бўлган муносабат. Умуминсоний ва миллий қадриятларнинг мувозанати ва уларни уйғунлаштиришнинг аҳамияти. Асрлар давомида сақланиб келаётган тарихий ва миллий қадриятларни оқилона ва илмий тарғиб қилиш миллий ўзликни сақлаб қолишнинг муҳим шартларидан бири сифатида. Бунда ОАВларнинг ўрни ва роли.

## **Кучли давлатдан кучли фуқаролик жамиятига ўтиш даврида Ўзбекистон журналистикасининг мафкуравий вазифаси**

Оммавий ахборот воситаларининг эркинлиги тушунчаси. Сохта ва чинакам эркинлик. Эркинлик билан анархия (бошбошдоклик)нинг фарқи. Жамият тузилиши ва унда ОАВ эркинлигига ажратилган ўрин. Жамият билан ОАВ эркинлигининг мос келиши, уйғунлиги масаласи. Жамиятда қонун устиворлигини таъминлаш. Ҳар бир фуқаронинг ўзидаги бор истеъдодни юзага чиқариши учун жамият барча имкониятларни яратиб бериши. Инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ғояси ва бунинг моҳияти. Инсон ҳуқуқлари ва бурчларининг моҳияти. ОАВнинг бу соҳадаги вазифаси ва роли.

## **Ёш авлоднинг баркамол бўлиб шаклланиши учун давлат томонидан олиб борилаётган сиёсат ва ОАВлари вазифалари**

Ҳар қандай жамиятда “ёшлар” масаласининг ҳал этилиши. Ёшларни буюк аждодларимизга содиқлик руҳида тарбиялаш асосида уларда маънавий юксак хислатларни қарор топтириш. Ёшларда четдан кириб келаётган турли ёт ғоялар (омма маданияти, диний-экстремистик ғоялар ва ҳ.к.)дан ҳимоя қилиш иммунитетини ҳосил қилиш. Мамлакатимизда баркамол ёш авлодни шакллантиришга мўлжалланган дастурларнинг аҳамияти. Ёшларнинг турли эҳтиёжларини, биринчи галда иш билан бандлик муаммосини ҳал этишда ОАВларнинг ўрни ва роли.

## **Семинар машғулотларнинг тахминий рўйхати:**

1. Глобаллашув ва кучли ахборот алмашинуви шароитида миллий журналистиканинг мафкуравий вазифаси.
2. Демократик ва фуқаролик жамияти барпо этишда миллий журналистиканинг ўрни ва роли.
3. ОАВ эркинлиги ва инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш йўллари ва принциплари. Бу жараёнда ОАВ вазифалари.

4. Ахборот хуружлари даврида журналистнинг манбалар устида ишлашининг ўзига хосликлари, булар юзасидан қўйиладиган талаблар.
5. “Сохта демократия” тарафдорларининг мақсади ва фаолият йўналишларининг ахборот маконидаги ўрнини англаш ва таҳлил қилиш.
6. ОАВ таъсиридаги ғоявий курашлар. Халқаро воқеаларни кузатиш ва унда бўлғуси журналистларнинг нуқтаи назари.
7. Ғарб “омма маданияти”нинг моҳияти ва ундан ёш авлодни ҳимоя қилиш усул ва йўллари. Бу борада ОАВ вазифаси.
8. Халқаро воқеаларни таҳлил ва талқин қилишда журналистиканинг асосий принципларига риоя этиш.
9. Халқаро миллий ахборот маконида ишлашнинг талаблари ва ҳуқуқий асослари.
10. Ахборот маконида фаолият юритишда журналистнинг касб этикасига амал қилиши.

### **Семинар машғулотларни ташкил қилиш бўйича кўрсатма ва тавсиялар**

Мавзу бўйича тавсия этилган адабиёт ва манбаларни ўқиш. Таълим жараёни, маъруза ва семинарларга тайёргарлик кўриш, топшириқлар асосида махсус кузатувлар олиб бориш ва уларнинг натижаларини таҳлил қилиш ҳамда ақлий ва амалий жараённи ташкил этиш юзасидан тегишли билим ва кўникмага эга бўлиш.

### **Лаборатория ишларини ташкил этиш бўйича кўрсатмалар**

Фан бўйича лаборатория ишлари ўқув режада кўзда тутилмаган.

### **Курс ишини ташкил этиш бўйича услубий кўрсатмалар**

Фан бўйича курс иши ўқув режада кўзда тутилмаган.

### **Мустақил таълимнинг шакли ва мазмуни**

Мустақил таълим қуйидаги шаклларда ташкил этилади:

- Миллий журналистиканинг мафкуравий асоси қандай назарий негизга қурилмоғи керак?
- Миллий журналистиканинг мафкуравий асослари нималардан иборат ва улар қандай намоён бўлади.
- Глобаллашув жараёни миллий журналистикага қандай таъсир кўрсатмоқда? Уни салбий таъсирлардан ҳимоя қилишнинг самарали йўллари нималардан иборат?



- Ахборот хуружлари нима, уларга қарши миллий журналистика қай тарзда қарши турмоғи лозим?
- Муайян мамлакат аҳолисини четдан кирадиган ёт ғоявий таъсирлардан ҳимояда ОАВнинг ўрни.
- Ғарб “омма маданияти” ғоясидан ёш авлодни ҳимоя қилишнинг ОАВда қўлланадиган самарали усул ва йўллари.
- Инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишда миллий журналистика зиммасига тушадиган вазифалар.
- Демократик тамойилларни кучайтиришда миллий журналистика-нинг ўрни ва роли.
- ОАВ эркинлигини таъминлаш масаласининг миллий журналистикада ифода этиши.
- Фуқаролик жамияти барпо этишда миллий журналистиканинг роли.
- Ўзбекистон – миллатлараро тотувлик, бағрикенглик мамлакати каби мавзулар берилади.

### **Мустақил таълимнинг шакли ва мазмуни**

Мустақил таълим қуйидаги шаклларда ташкил этилади:

- фанга оид берилган адабиётларни ўқиш;
- мавзулар бўйича реферат тайёрлаш;
- семинар ва амалий машғулотларга тайёргарлик кўриш;
- илмий мақола ва тезисларни тайёрлаш;
- фаннинг долзарб муаммоларини қамраб олувчи лойиҳалар тайёрлаш;
- назарий билимларни амалиётда қўллаш;
- амалиётдаги мавжуд муаммоларнинг ечимини топиш;
- ўрганилаётган мавзу бўйича асосий илмий адабиётларга аннотация ёзиш ва бошқалар.

### **Дастурнинг информацион-услубий таъминоти**

Мазкур фанни ўқитиш жараёнида:

- маъруза мавзуларини ўзлаштиришда маъруза матнлари, ўқув услубий мажмуаларнинг электрон вариантларидан;
- маъруза ва семинарларга мустақил тарзда керакли ахборотни топиш, ўзлаштирилган билимни таҳлил қилиш ва уни иш жараёнида татбиқ қилишга электрон ресурслардан, интернет тармоқларидан фойдаланиш мумкин.

Шунингдек дарс жараёнларида “ақлий хужум”, интерактив, жамоат бўлиб ишлаш, ахборотни тўлдириш, тартиб билан жойлаштириш методлари сингари инновацион технологиялардан фойдаланиш тавсия этилади.

## **Фойдаланиладиган адабиётлар рўйхати**

### **Асосий адабиётлар:**

1. Аминова Д. Ўзбекистон миллий журналистикасининг мафкуравий асослари. – Т.: Турон-Иқбол, 2014.
2. Дўстмухамедов Х. Журналистнинг касб одоби. – Т.: Янги аср авлоди, 2007.
3. Дўстқораев Б. Ўзбекистон журналистикаси тарихи. Дарслик. – Т.: Ғ. Ғулом НИБ, 2009.
4. Левитин Л. Ўзбекистон тарихий бурилиш палласида. – Т.: Ўзбекистон, 2001.
5. Саидов Ҳ. Матбуот миллий манфаатлар ҳимоячиси. – Т.: Маънавият, 2008.

### **Қўшимча адабиётлар:**

1. Эркаев А. Маънавият ва тараққиёт. – Т.: Маънавият, 2009.
2. Қуронов М. Болам бахтли бўлсин десангиз. – Т.: Маънавият, 2013.
3. Умиров С. Маънавият мулкига саёҳат. – Т.: Ўзбекистон, 2013.

### **Интернет сайтлари:**

1. [www.journalism.ru](http://www.journalism.ru)
2. [www.citforum.ru](http://www.citforum.ru)
3. [www.case.nnov.ru](http://www.case.nnov.ru)
4. [www.hi-edu.ru](http://www.hi-edu.ru)
5. [www.opennet.ru](http://www.opennet.ru)
6. [www.telemultimedia.ru](http://www.telemultimedia.ru)



